СТРАТЕГІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ НА БАЗІ ГРОМАД

ПРОЕКТИ, РЕАЛІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

МОНОГРАФІЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СТРАТЕГІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ НА БАЗІ ГРОМАД:

ПРОЕКТИ, РЕАЛІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

МОНОГРАФІЯ

За редакцією
д.е.н., професора **Т. О. Зінчук**

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2019

УДК 338.43.01
І-65

Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського національного агроекологічного університету
(Протокол № 3 від 30.10.2019 р.)

Рецензенти:
Грицишен Д. О. – доктор економічних наук, професор, декан факультету публічного управління та права Державного університету «Житомирська політехніка»;
Михайлов А. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Сумського національного аграрного університету;
Николюк О. М. – доктор економічних наук, професор кафедри комп'ютерних технологій і моделювання систем Житомирського національного агроекологічного університету.

І-65 **Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України:** монографія / за ред. проф. Т. О. Зінчук. – Київ: «Центр учбової літератури», 2019. – 352 с.

ISBN 978-611-01-1672-5

Колективна монографія присвячена актуальним проблемам процесу децентралізації у сфері місцевого самоврядування, в основу якого закладені нові механізми створення ОТГ, що забезпечують їх спроможність при значному розширенні повноважень. Аналізуються та оцінюються позитивні зміні, які відбувалися протягом останніх років в структурі громад та досягнення сільських територій в економічному зростанні на принципах інклюзії. Обґрунтовано реальні завдання і перспективи розвитку ОТГ за умов ефективного використання наявного потенціалу сільських територій. Увагу авторів зосереджено на стратегічних пріоритетах формування політики сільського розвитку на базі громад з врахуванням європейських засад та досвіду Спільної аграрної політики ЄС на період 2021-2027 рр.

Колективна праця розрахована на широке коло читачів. Користувачами монографії можуть бути усі зацікавлені в результатах та перспективах процесу децентралізації особи, зокрема, науковці, докторанти, аспіранти, студенти, представники органів місцевого самоврядування та бізнесу, населення громад та інші.

Видання здійснено в рамках реалізації проекту Міністерства освіти і науки України (Наказ № 1296 від 31.10.2016 р.) "Інклюзивна модель сталого розвитку сільських громад в умовах євроінтеграційної перспективи".

Збережено авторську орфографію, пунктуацію і стилістику.
Відповідальність за зміст опублікованих матеріалів
несуть безпосередньо автори.

ISBN 978-611-01-1672-5

© Колектив авторів., 2019.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2019.

ЗМІСТ

Передмова……. 5
Буднік О.М. Архітектоніка концепту кооперативного маркетингу для сільських громад ……. 7
Власенко О.П. Маркетингові системи – механізм оптимізації трансакційних витрат в контексті інклюзивного розвитку сільських територій……. 15
Войтенко А. Б., Захаріна О. В. Управління ризиками в державно-приватному партнерстві……. 25
Гриценко В.Л. Роль громадських організацій в сільському розвитку в умовах адміністративно-територіальної реформи… 34
Данкевич В. Є., Данкевич А. Є. Моніторинг та економічне стимулювання раціонального використання сільськогосподарських земель……. 44
Зінчук Т.О. ОТГ як соціально-інноваційний проект сільського розвитку у євроінтеграційній перспективі…….. 55
Кільніцька О. С., Кравчук Н. І., Верлюк М. М. Заробітна плата як стимулюючий фактор підвищення продуктивності праці та сільського розвитку в Україні……. 66
Копитова І. В., Федоренко В.О. Вплив європейського, міжнародного та вітчизняного досвіду на процес децентралізації в умовах сучасної України…….. 83
Куцмус Н.М. Добробут сільського населення та інклюзивність сільської економіки: чи існує взаємозв’язок?..... 95
Левківська Л.М., Ахметов І.Р. Формування та функціонування ОТГ в умовах місцевого економічного розвитку…… 110
Левківський Є.В. Перспективи взаємодії вертикально інтегрованих структур та МСП в умовах децентралізації: теоретико-методологічні підходи…… 120
Литвинчук І.Л., Іванюк О.В. Проектно-орієнтоване управління розвитком територіальних громад…… 131
Михайлова Л.І. Стратегічні перспективи та гендерні аспекти розвитку зайнятості населення та вітчизняного ринку праці в умовах глобалізації…… 151
Мороз Ю.Ю., Цаль-Цалко Ю.С. Аграрні розписки як інструмент інвестування ресурсів у розвиток сільських територій: організаційний і обліковий аспект ……. 163

Патинська-Попета М.М. Ефективність управління фінансовим потенціалом екологічної складової сталого розвитку сільських громад…… 175
Пивовар А.М., Пивовар П.В. Соціально-економічна сутність трудового потенціалу сільського господарства…….. 187
Прокопчук О.А. Екологічно орієнтоване інвестування у сільському господарстві…….. 200
Савченко Н.М., Савченко Р.О. Вплив фінансових інновацій на розвиток сільських громад…… 208
Скидан О.В., Ковальчук О.Д. Сталий розвиток сільського господарства ЄС в проекті бюджету на майбутній період……. 218
Степура М.О. Сучасні тенденції та умови функціонування транспортно-логістичної системи…….. 227
Стоянець Н.В. Розробка механізму інституційного забезпечення сталого розвитку з урахуванням екологічної складової …… 233
Суліменко Л.А. Фінансування розвитку територіальних громад в Україні: аналітичний та інформаційно-обліковий аспект…….. 248
Ткачук В.І. Сутність та передумови розвитку господарств населення…… 270
Усюк Т. В., Фаріон Л. В. Сталий розвиток сільських територій: інституційний підхід…… 283
Харченко Т.О. Формування механізму інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств як складової сталого розвитку сільських територій…… 292
Циганенко Г.В., Трухан О.Л. Стратегічні аспекти розвитку механізмів державної підтримки аграрного підприємництва України…….... 305
Якобчук В. П., Присяжнюк О. Ф., Плотнікова М. Ф., Булуй О. Г. Екологічні поселення як механізм управління багатофункціональним розвитком сільських територій…….. 316
Яремова М. І. Біоекономічний розвиток суспільства: ретроспектива та реалії сучасності…… 334
Oleksandr Chaikin Global wealth and inclusive growth…….. 343

ПЕРЕДМОВА

За останні п’ять років в Україні здійснено значний прорив у втіленні принципів децентралізації в сфері місцевого самоврядування. Результати реформування свідчать, насамперед, про бажання сільського населення змінювати середовище і менталітет відносно перспектив сталого розвитку сільських територій. Під впливом сучасних методів управління ОТГ стають все більш організованими, успішними та підготовленими для вирішення проблем сільського соціуму на новій територіальній основі, а також наділені широкими повноваженнями, отриманими з центральних органів влади. Реформа з децентралізації вступила у свій останній етап, якій передбачено завершити на добровільній основі до кінця 2019 р. і перейти до моделі нового адміністративно-територіального устрою з широкими можливостями і відповідальністю. Водночас, нові повноваження – це й нові виклики для органів місцевого самоврядування, тобто для ОТГ, завдання яких зводяться до виконання функцій з надання сільському населенню якісних послуг: соціальних, житлових, освітніх, медичних, фінансових, адміністративних та інших. При цьому зростають вимоги до їх професійного рівня, який є одночасно своєрідною відповідальністю за спроможність громади.

Представлена монографія: «Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України» – це ґрунтовне теоретично-практичне дослідження колективу науковців. Мета даної праці полягає у формуванні системних знань та сучасних уявлень про головні трансформації, пріоритети і можливості ОТГ в умовах соціально-економічного реформування в Україні. Актуальність та своєчасність тематики і змісту монографії продиктовано загальнодержавними концептуальними підходами до ефективного використання потенціалу громад та забезпеченню їх спроможності відповідно до нових інституційних засад.

Органічне поєднання методів наукових досліджень дозволило авторам виявити та проаналізувати комплекс проблем, які виникають в процесі створення, об’єднання/приєднання ОТГ, формуванні їх організаційної структури, адаптації до норм і досвіду європейської практики місцевого самоврядування. Отримані наукові результати відображають зміст колективної монографії і присвячені таким

питання, як: розвиток інноваційних технологій у сільській економіці; механізми державної підтримки та інфраструктурний розвитку сімейного аграрного підприємництва; особливості взаємодії вертикально-інтегрованих структур (агрохолдингів) і малих та середніх підприємств; економічно-соціальна орієнтація сільському розвитку, бізнес-ідеї та стратегічне планування; фінансовий та ресурсний менеджмент в ОТГ; європейський, міжнародний та вітчизняний досвід розвитку ОТГ; екологічні пріоритети при визначенні спроможності ОТГ; соціологічний профіль інклюзивності розвитку сільських громад (на основі результатів соціологічного опитування) тощо.

У монографії проаналізовано основні індикатори розвитку ОТГ, які свідчать про її спроможність. Особливо це стосується сучасного етапу створення ОТГ за умов переходу до вільного ринку землі. Опрацювання значного масиву вітчизняних і зарубіжних наукових праць, державних нормативно-правових актів, концепцій і стратегій, Європейської хартії слугувало підґрунтям для розкриття різних методологічних підходів до ключових аспектів проблем. Особливістю дослідження є його цілісність і комплексність, які забезпечуються через професійність та компетентність авторів. Теоретичне і прикладне значення мають результати соціологічних досліджень, які представлені в окремих працях.

У монографії конкретизовано наслідки процесів створення ОТГ не лише для аграрного бізнесу, але й для сільського розвитку. В основу політики сільського розвитку покладено людиноцентричну модель, орієнтовану на максимальне використання людського потенціалу і активізацію ініціатив на місцях. Цьому сприяє децентралізація в сфері самоврядування. Колективна монографія відіграватиме інтерактивну роль у процесі підготовки студентів, аспірантів і докторантів, науковців, які досліджують різні контексти інституційних перетворень на сучасному етапі реформ. Також буде корисною для представників органів місцевого самоврядування, лідерів та членів ОТГ, діяльність яких спрямована на покращення якості життя населення на сільських територіях, впровадження інноваційних проектів для повноцінного розвитку ОТГ.

Зінчук Т.О., д.е.н., професор, завідувач
кафедри міжнародних економічних відносин
та європейської інтеграції, ЖНАЕУ

Данкевич В. Є., д. е. н., професор кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції
Житомирський національний агроекологічний університет
Данкевич А. Є., д. е. н.,
професор кафедри економіки підприємства
Державний університет "Житомирська політехніка"

МОНІТОРИНГ ТА ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Економічна ситуація в Україні вимагає нових ефективних підходів до проведення реформ і формування земельної політики. Діюча нині стратегія розвитку аграрного сектора та сільських територій на 2015–2020 рр. націлена відповісти на цей виклик і комплексно провести низку реформ, на які вже довго очікують виробники сільськогосподарської та промислової продукції, аграрний бізнес, об’єднені територіальні громади та інші потенційні стейкхолдери. Водночас, значна кількість питань, задекларованих у стратегії, залишається невирішеними.

Виявлення і вірне визначення пріоритетності потреб аграрного сектора і сільських територій та пошук можливостей для їх вирішення потребує скоординованих дій уряду, міністерств та профільних установ, представників основних донорів. Для України як провідного виробника продовольства регіону та держави, орієнтованої на експорт значної частки аграрної продукції на зовнішні ринки, із значним ресурсним та сільськогосподарським виробничим потенціалом, прогноз розвитку світового продовольчого ринку, в умовах сучасних внутрішніх та зовнішніх викликів, є перспективним. Очікується, що, на фоні збільшення доходів населення, подальшої урбанізації, змін харчових звичок і зростання чисельності населення, світові обсяги торгівлі продовольством зростатимуть.

Скористатися прогнозованими можливостями та сприятливою кон’юнктурою продовольчого ринку можливо лише за умови завершення аграрних реформ, особливо земельної. Для створення сучасного, конкурентоспроможного, ефективного сільського господарства та налагодження на сільських територіях промислової

переробки сільськогосподарської продукції бракує кредитних ресурсів та інвестицій. Сучасні підприємницькі ініціативи гальмуються несприятливими інституційними передумовами для бізнесу, значним адміністративним регулюванням.

У сільській місцевості неврегульованість земельних питань, у поєднанні з низьким рівнем освіти, незадовільним станом інфраструктурного забезпечення, призвели до утворення неефективної структури господарюючих суб'єктів, невикористання потенціалу для підвищення продуктивності та диверсифікації господарської діяльності. Натомість швидкими темпами розвивається сектор корпоративного бізнесу, який у багатьох галузях сільського господарства стає монопольним та зорієнтованим лише на експорт продукції. Водночас, висока залежність від обмеженої кількості експортних товарів (в основному сировинних) і партнерів робить Україну вразливою до несприятливих погодних умов, політичних подій та ринкової кон'юнктури. Однією із причин зазначеної ситуації є відсутність послідовної державної політики щодо розвитку аграрного сектора на довгострокову перспективу, особливо у питанні завершення земельної реформи, налагодження ефективного та раціонального використання земельних ресурсів.

Раціональне, науково обгрунтоване використання і охорона земель – важливі екологічна та соціально-економічна передумови сталого розвитку суспільної формації. Сучасний стан використання земель в Україні наближається до критичного. Надмірна розораність угідь та майже цілковите припинення виконання комплексу робіт із захисту ґрунтів призводить до розвитку ерозійних і деградаційно-руйнівних процесів.

Складовими економічного механізму стимулювання екологізації сільськогосподарського землекористування є принципи, критерії, інструменти, методи здійснення та відповідне фінансування (рис.1). Даний механізм відповідає філософії "Керівних принципів ФАО" щодо раціонального використання ресурсного потенціалу.

Зовнішні стейкхолдери: Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державне агентство лісових ресурсів України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство екології та природних ресурсів України

Моніторинг земельних відносин – збір, збереження та оприлюднення набору даних та показників щодо стану земельних відносин.

Принципи реалізації: економічності, результативності, соціальної срямованості, збалансовоаного природокористування, юридичної відповідальності, раціональності

Критерії оцінки: зміни вммісту гумусу, обсяги внесення мінеральних добрив, рівень забруднення грунту, наявність шкідливих речовин в готовій продукції

Інструменти впливу: адміністративні, податкові, кредитні, нормативно-правові, бюджетні

Методи впровадження: методи прямого стимулювання (планування, організації, мотивації, координації, котролю); методи непрямого стимулювання (фінансові, організаційні, інформаційні, економічні, соціально-психологічні)

Джерела фінансування: кошти державного і місцевих бюджетів, у т.ч. фондів охорони НПС усіх рівнів; кошти, що надходять у порядку втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва; гранти вітчизняних і міжнародних екологічних організацій; кредитні ресурси державних і комерційних банків; допомога міжнародних донорів у рамках екологічної політики

Відповідальні інституції: профільні міністерства, відомства та організації у сферрі землекористування, володіння та розпорядження

Внутрішні стейкхолдери: сільськогосподарські товаровиробники, власники земельних паїв, споживачі сільськогосподарської продукції

Рис. 1. **Складові економічного механізму стимулювання екологізації сільськогосподарського землекористування**

Джерело: власні дослідження.

Подальша деградація земельних ресурсів у сільському господарстві, в умовах корпоратизації аграрного бізнесу та екстенсифікації господарської діяльності, може мати негативні як екологічні, так і економічні наслідки.

Механізм економічного стимулювання землекористувачів за підвищення родючості ґрунту на їх земельних ділянках, в умовах зміни системи адміністративно-територіального управління та завершення земельної реформи, повинен стати важливим елементом системи державної політики. Серед основних та найбільш дієвих інструментів економічного стимулювання раціонального землекористування, які апробоовані у країнах-членах ЄС, слід виокремити: надання податкових і кредитних пільг; компенсування з бюджетних коштів недоодержаної частини доходу внаслідок консервації земель; надання на пільгових умовах коротко- і довгострокових позичок; застосування прискореної амортизації активів землеохоронного призначення.

У запропонованому механізмі предметом економічного стимулювання виступатимуть заходи які стосуються: охорони земель, їх захисту від ерозійних процесів, відтворення й підвищення родючості ґрунтів, що виконуються за власні кошти; дотримання вимог контурно-меліоративної організації території; пов’язані з переходом на маловідходні, ресурсо- й енергозберігаючі технології; організації утилізації відходів, у т. ч. й непридатних до використання агрохімікатів; роботи з меліорації, рекультивації, консервації земель та інших робіт з охорони земель; зниження доходу внаслідок тимчасової консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель, що стали такими не з їх вини. Вищезазначені заходи є архіважливими на сільськогосподарських землях, забруднених радіонуклідами у результаті аварії на Чорнобильській АЕС.

Економічне стимулювання є однією з головних функцій механізму регулювання земельних відносин в умовах ринку. Методи економічного стимулювання поділяють на прямі і непрямі. Враховуючи практику країн-членів ЄС, ефективним є поєднання прямих та непрямих методів економічного стимулювання.

В умовах ринкової економіки ефективність використання земельних угідь слід розглядати як поєднання трьох видів

ефективності: економічної, технологічної та екологічної[30]. Використовуючи метод експертної оцінки, визначено рейтинг важливості показників кожного виду ефективності (рис. 2, 3, 4). Проведення моніторингу стану використання сільськогосподарських угідь із застосуванням комбінованих показників ефективності дозволить розкрити результативність діяльності об'єкту та рівень досягнення поставлених цілей, більш повно та системно підійти до вибору напрямів підвищення ефективності використання земель в умовах корпоратизації аграрного бізнесу та капіталізації природно-ресурсного потенціалу.

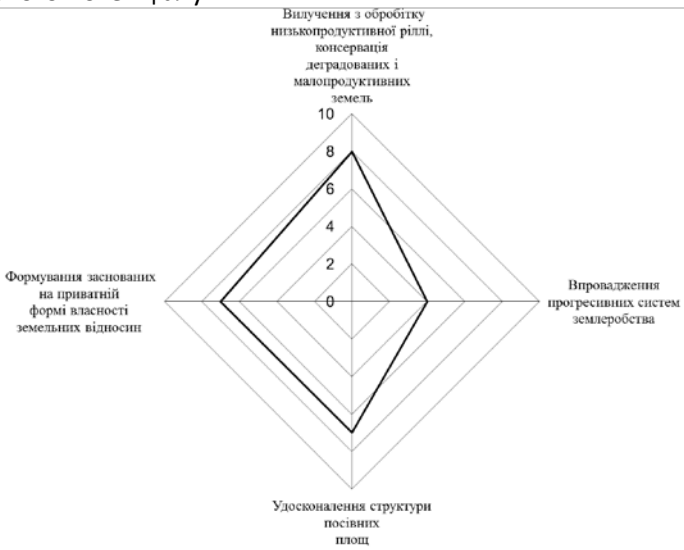

Рис. 2. Рейтинг економічних напрямів підвищення ефективності використання земель у сільському господарстві відповідно до експертної оцінки

Джерело: сформовано на основі експертної оцінки.

З метою аналізу сучасного стану землекористування, першочерговим є проведення інвентаризації земель

[30]*Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009–2010 роках та на період до 2015 року / М. М. Дейсан. – Житомир: Рута, 2009. – 304 с.*

сільськогосподарського призначення, запровадження контурно-меліоративної організації території, яка передбачає групування земель у залежності від природної родючості[31]. Опитані експерти відмітили необхідність виведення із ріллі деградованих, малопродуктивних земель та ділянок забруднених важкими металами, пестицидами, нітратами та нітритами, проведення культурно-технічних робіт із впорядкування сінокосів та пасовищ.

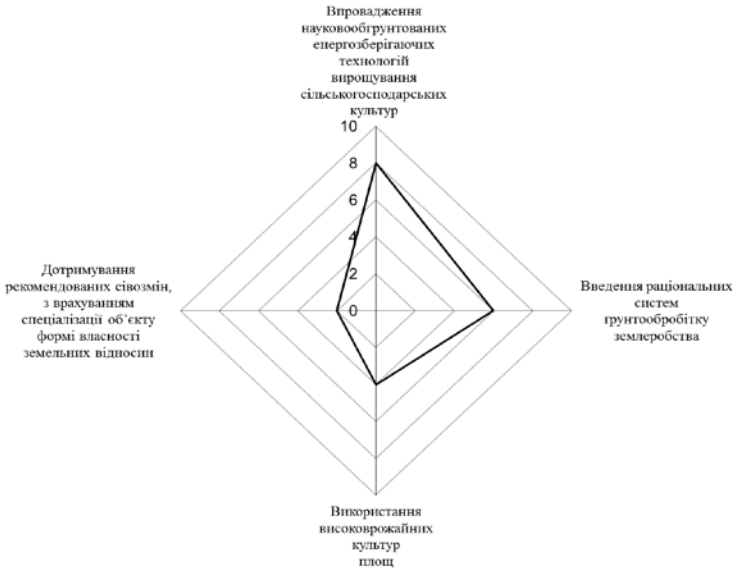

Рис. 3. Рейтинг технологічних напрямів підвищення ефективності використання земель у сільському господарстві відповідно до експертної оцінки

Джерело: сформовано на основі експертної оцінки.

Для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва доцільно запровадити систему сівозмін та удосконалити структуру посівних площ. Більшість аграрних

[31]*Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В.М. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.*

холдингів займаються вирощуванням лише окремих високоенергетичних культур (соняшник, ріпак, кукурудза на зерно, соя), продукція яких користується попитом на світовому ринку та які вирощуються як “монокультура” [32]. За таких умов проходить деградація ґрунтів, вони втрачають природну родючість[33]. Вирішення зазначеної проблеми можливе лише за умови відновлення галузі тваринництва.

У рейтингу технологічних напрямів підвищення ефективності використання земель у сільському господарстві, відповідно до експертної оцінки, першість належить впровадженню науково обґрунтованих енергозберігаючих технологій вирощування культур. Подальше зростання виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчої безпеки не можливе без впровадження прогресивних систем землеробства. До таких систем відносяться енергоощадні технології, які базуються на використанні сучасної широкозахватної техніки, та обладнання з пристроями супутникового управлінням. Значного поширення у світовій практиці знайшли інноваційні технології “No-Till”[34]. За такої системи землеробства агрегат за один прохід виконує декілька агрономічних операцій, що дозволяє знижувати собівартість вирощування сільськогосподарських культур.

Одним із технологічних напрямів підвищення ефективності землекористування є “Древлянська система землеробства”, яка покладена в основу ведення органічного виробництва[35]. Дана система передбачає вирощування сільськогосподарських культур без внесення мінеральних добрив, засобів захисту рослин та інших

---

[32]*Синякевич І. Екологізація розвитку: об'єктивна необхідність, методи, пріоритети / І. Синякевич // Економіка України. – 2004. – № 1. – С. 57–63.*

[33]*Situation and prospects for EU agriculture: [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/situation-andprospects/2018*

[34]*Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В.М. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.*

[35]*Данкевич Є. М. Міжгалузева інтеграція в аграрному секторі економіки: монографія / Є. М. Данкевич. – Житомир : Полісся, 2013. – 400 с*

хімічних інгредієнтів[36]. Лише за рахунок безвідвального обробітку ґрунту, вирощування в сівозміні багаторічних бобових трав та зерно-бобових компонентів, з обов'язковою сидерацією полів та використанням поживних решток, можна виростити екологічно чисту продукцію з мінімальними затратами[37].

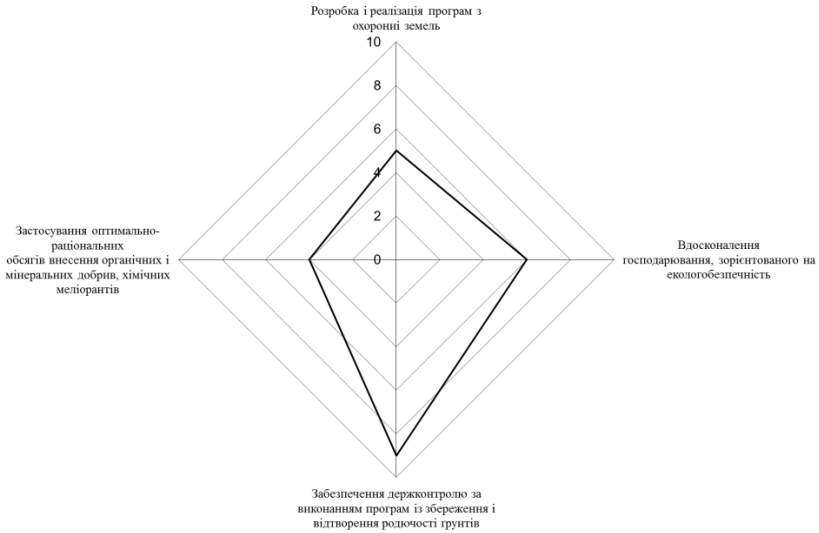

Рис. 4. Рейтинг екологічних напрямів підвищення ефективності використання земель в сільському господарстві відповідно до експертної оцінки

Джерело: сформовано на основі експертної оцінки.

Провідну позицію у рейтингу екологічних напрямів підвищення ефективності використання земель у сільському господарстві відповідно до експертної оцінки займає державний

[36]*Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В.М. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.*

[37]*Voytyuk V. D. Organization and economic mechanism of technical innovation potential agricultural production : financial aspects / V. D. Voytyuk, A. V. Voytyuk // Scientific Bulletin of National University of Life and Environmental Sciences Ukraine. Series : Engineering and Energy. – 2015. No. 226. – pp. 194–201.*

контроль за дотриманням науково обґрунтованих норм господарювання[38]. Для ефективного використання земель в умовах ринкової економіки необхідна дієва законодавчо-правова база. Необхідним є внесення змін і поправок до Земельного Кодексу України та Державного Земельного кадастру у частині кадастрового зонування, державної реєстрацію земельних ділянок та бонітування, грошової оцінки земель[39].

Підвищення ефективності землекористування можливе за умови використання відповідних інструментів державного протекціонізму[40]. Стимулювання науково обгрунтованого використання сільськогосподарських земель включає таке: адміністративне регулювання та контроль; визначення пріоритетів і включення їх до державних програм на кожний рік відповідно до фінансових можливостей; поєднання державного впливу з ринковими формами управління; запровадження спеціального моніторингу, головним завданням якого є збір, вивчення і підготовка інформації щодо впливу землекористування на навколишнє природне середовище[41]. Доцільним є закріплення можливості стимулювання будь-якого поліпшення земель, у тому числі тих, стан яких не погіршувався.

Необхідною умовою розвитку аграрного сектору економіки є дотримання товаровиробниками науково обґрунтованих норм ведення господарської діяльності. Найбільше порушень наразі спостерігається у галузі рослинництва. Згідно з нормативними документами, посіви ріпаку у структурі посівних площ у зоні Полісся

---

[38]*Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009–2010 роках та на період до 2015 року / М. М. Дейсан. – Житомир: Рута, 2009. – 304 с.*

[39]*Dankevych Y. Ukraine agricultural land market formation preconditions / Y. Dankevych, V. Dankevych, O. Chaikin // Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brun. 2017, No. 65, pp. 259–271.*

[40]*Галич М.А. Агроекологічні основи використання земельних ресурсів Житомирщини / М. А. Галич. – Житомир: Волинь, 2004. – 181 с.*

[41]*Statistical Yearbook "Land Governance Monitoring in Ukraine: 2016-2017" [Electronic resource]. - Access mode : http://www.kse.org.ua/en/research-policy/land/governance-monitoring/yearbook-2016-2017/*

не повинні перевищувати 4 %, а соняшнику – не більше 0,9 %[42]. При цьому, розміщувати ріпак на тому самому полі необхідно не рідше, ніж через три роки, а соняшнику – не менше ніж через 7 років. Проведені дослідження підтвердили, що законодавчі акти, які регулюють виконання даних положень, потребують доопрацювання у частині розробки механізму відшкодування збитків недотримання норм. З метою оптимізації галузевої структури у рослинництві та моніторингу стану розвитку земельних відносин, ефективним є використання Аграрних паспортів регіонів.

У ході проведення дослідження встановлено, що Аграрний паспорт регіону є дієвим методом формування організаційних та технологічних вимог до сільськогосподарських товаровиробників. У ньому визначено запровадження науково обґрунтованих сівозмін, відповідно до природно- кліматичної зони, запрограмовано оптимальну структуру посівних площ, згідно із затвердженими нормативами, показано механічний склад ґрунту та вміст у ньому поживних речовин, розроблено технологічний проект виконання сільськогосподарських робіт за кожним полем сівозміни.

Комплексний документ, яким є Аграрний паспорт регіону, націлює сільськогосподарські підприємства виробляти продукцію відповідно до природно-кліматичних умов та особливостей регіону. При цьому, дотримання науково обґрунтованих вимог господарювання буде сприяти виконанню міжгалузевих балансів, визначених стратегічних напрямів забезпечення продовольчої безпеки населення, підвищення родючості ґрунтів та охорони навколишнього середовища.

Основою функціонування Аграрних паспортів регіонів є законодавчо- правове регулювання взаємовідносин між аграрним бізнесом й місцевими сільськими громадами та організаціями. За рахунок зазначених дій у контексті стратегії розвитку міжгалузевої інтеграції, можливо буде підвищити ефективність використання земельних ресурсів і сприяти розвитку сільських територій.

---

[42]*Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009–2010 роках та на період до 2015 року / М. М. Дейсан. – Житомир: Рута, 2009. – 304 с.*

Розробляти Аграрні паспорти регіонів повинні науково-дослідні установи НААН України та відповідні інститути, а контролювати їх виконання – органи місцевого самоврядування й структури виконавчої влади згідно з визначеними законами повноваженнями. Аграрний паспорт регіону буде служити основою для розробки стратегій та програм розвитку аграрного сектору економіки на довготермінову перспективу.

Результати проведених досліджень інструментарію економічного стимулювання раціонального землекористування дозволяють констатувати про його неефективність та застарілість. Встановлено, що основним проблемним питанням є відсутність налагодженого механізму моніторингу землекористування, та земельного аудиту, спрямованих на виявлення сучасного стану розвитку земельних відносин, швидкого реагування на порушення чинного законодавства. Однак, кількість заходів стосовно досліджень якісного стану земель із кожним роком скорочується. Незначними є обсяги робіт із планування та організації раціонального використання земель та їх охорони проведенні моніторингу земельних відносин[43]. Водночас, у країнах-членах ЄС моніторинг, планування землекористування й організація територій є одним із найбільш важливих комплексів землевпорядних робіт та визнається ключовим інструментом державної політики у сфері регулювання земельних відносин.

[43]*Statistical Yearbook "Land Governance Monitoring in Ukraine: 2016-2017" [Electronic resource]. - Access mode : http://www.kse.org.ua/en/research-policy/land/governance-monitoring/yearbook-2016-2017/*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТРАТЕГІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ НА БАЗІ ГРОМАД:

ПРОЕКТИ, РЕАЛІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

МОНОГРАФІЯ

За редакцією
д.е.н., професора **Т. О. Зінчук**

Збережено авторську орфографію, пунктуацію і стилістику.
Відповідальність за зміст опублікованих матеріалів
несуть безпосередньо автори.

Підписано до друку 14.11.2019 р. Формат 60х84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Calibri.
Ум. друк. арк. 22. Тираж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.